

4. maí. **49. Tilskipun um sveitastjórn á Íslandi.** (á Íslensku og Dönsku).

Vér Christian hinn Níundi, o. s. frv., Gjörum kunnugt: Eptir að Vér höfum meðtekið þegnlegt álitsskjal Vors trúa alþingis um frumvarp, sem fyrir það hefir verið lagt, til tilskipunar um sveitastjórn á Íslandi, bjóðum Vér og skipum fyrir á þessa leið :

1. grein.

Stjórn sveitamálefna í sveitum Íslands skal falin á hendur hreppsnefnd í hverjum hreppi, sýslunefnd í sýslu hverri, og amtsráði í hverju amti.

A. Hreppsnefndir.

2. grein.

Í hreppsnefndinni skulu vera 3, 5 eða 7 menn eptir stærð hreppsins og fólkstölu; þeir skulu kosnir af þeim hreppsþúum, sem samkvæmt því, sem síðar er mælt fyrir, hafa kosningarrétt.

Amtmaður ákveður, áður en kosning fram fer í fyrsta skipti, hve margir hreppsnefndarmenn skuli vera í hverjum einstökum hreppi, eptir að hann um það hefir leitað álits vel metinna manna þar. Ef hreppsnefndin fer þess á leit eða samþykkir það, getur sýslunefndin breytt þeirri tölu nefndarmanna, sem þannig hefir verið sett.

3. grein.

Kosningarrétt og kjörgengi til hreppsnefndar á hver búandi maður í hreppnum, sem hefir óflekkað mannorð, er 25 ára að aldri og er ekki öðrum háður sem hjú, ef hann síðasta árið hefir

haft fast aðsetur í hreppnum og galdið til hans þarfa, stendur ekki í skuld fyrir þeginn sveitarstyrk, og er fjár síns ráðandi.

1872.

4. maí.

4. grein.

Fæður og afkomendur mega ekki sitja í hreppsnefndinni í senn.

5. grein.

Nefndarmenn eru valdir fyrir 6 ár. Af þeim, sem kosnir eru í fyrsta skipti, skulu, að 3 árum liðnum, 2, 3 eða 4 ganga úr nefndinni, eptir því hvort tala nefndarmanna er 3, 5 eða 7 samkvæmt 2. gr. Geti nefndarmenn ekki komið sèr saman um, hverir úr skuli ganga, ræður hlutkesti, en hinn hlutinn skal fyrst fara frá að 6 árum liðnum. Samkvæmt þessu fara síðan ávallt hinar tvær deildir nefndarmanna frá þriðja hvert ár á víxl. Ef nefndarmaður deyr, eða fer frá sèrlegra orsaka vegna, áður en þau 6 ár eru liðin, er hann var kosinn fyrir, skal sá, er kosinn er í hans stað (samanbr. 9. gr., 2. atriði), að eins vera í nefndinni þann tíma af hinum 6 árum, sem enn er eptir.

Þann, sem gengur úr nefndinni, má kjósa á ný; en hafi hann verið í nefndinni í 3 ár eða lengur, er hann ekki skyldur til að taka aptur við kosningu, fyr en að liðinn er jafnlangur tími, og hann hafði verið í nefndinni. Eins skal sá, sem orðinn er sextugur, mega skorast undan kosningu. Sama rætt hefir sá, sem situr í sýslunefnd.

6. grein.

Kosningarnar skulu ávallt — nema þegar aukakosninga við þarf — fara fram á hreppskilapingum á vorin, eptir skrá, sem kjörstjórnin býr til; í kjörstjórninni eru í fyrsta skipti hreppstjórinn og tveir búsettir menn í hreppnum, sem hafa kosningar-rætt, er sýslumaður til nefnir, en upp frá því oddviti hreppsnefndarinnar og tveir nefndarmenn, sem hún sjálf kýs til þess.

Skráin skal liggja öllum til sýnis um 3 vikur á undan kjördegi á þeim stað, sem er hentugur hreppsþúum, eða eptir atvikum á fleiri slíkum stöðum.

Finni nokkur, að einhver er á skránni, sem ekki hefir rætt til þess, eða einhverjum sleppt, sem þar á að standa, skal hann í síðasta lagi á sjálfum kjördeginum koma fram með mótbárum

1872.

4. maí.

sínar eða kröfur, sem kjörstjórnin þá leggur úrskurð sinn á, áður en atkvæðagreiðsla byrjar.

7. grein.

Dag og stund, þá kosningar skulu fram fara, skal auglýsa með þingboði um allan hreppinn að minnsta kosti 8 dögum áður. Kosningar skulu fara fram í heyranda hljóði, og hver kjósandi, sem vill nota kosningarrétt sinn, skal sjálfur koma á fund, og skýra munnlega frá, hverja hann kjósi, og skal það jafnóðum ritað í kosningarbókina. Þegar allir kjósendur, sem við eru staddir, hafa átt kost á að greiða atkvæði sín, og þau eru bókuð, skal atkvæðagreiðslu lokið, þó ekki fyr en stund er liðin frá því að kosningar-gjörðin byrjaði. Formaður kjörstjórnarinnar skal þá lesa greinilega upp öll atkvæði, sem greidd eru, en hinir í kjörstjórninni skulu rita þau upp og telja þau saman. Skal segja þá kjörna hreppsnefndarmenn, sem hafa flest atkvæði, þegar búið er að telja upp. Ef fleiri hafa jafnmörg atkvæði, ræður hlutkesti.

8. grein.

Skorist sá, sem orðinn er fyrir kosningu, á einhvern hátt undan því, að taka við henni, skal kjörstjórnin skera úr því, hvort afsökun hans er gild. Ef kjörstjórnin tekur hana til greina, skal ný kosning fram fara; að öðrum kosti getur sá, sem kjörinn er, borið afsökun sína undir sýslunefndina; samt skal í fyrsta skipti, er kosningar fram fara, sýslumaður einn skera úr málinu. Kjörstjórnin skal skýra sýslunefndinni frá því, hvernig kosningar hafi farið.

Hver sá, sem nokkuð hefir að kæra yfir kosningargjörð þeirri, sem fram hefir farið, eða yfir úrskurðum þeim, sem gefnir hafa verið, verður, ef kæran á að geta komið til greina, að hafa sent skriflega umkvörtun til formanns kjörstjórnarinnar innan 8 daga, eptir að úrskurðurinn er felldur, eða kosningargjörðinni er lokið. Kjörstjórnin skal síðan tafarlaust senda umkvörtunina með álitinu sínu til sýslunefndarinnar, til þess hún leggi úrskurð sinn á málið. Úrskurði sýslunefndin, að kosningin sè ólögmat, skal kjósa á ný.

9. grein.

Missi hreppsnefndarmaður kosningarrétt eða kjörgengi eptir 3. grein, skal hann víkja úr nefndinni. Missi hann að eins um

1872.

4. maí.

hríð réttindi þessi, má víkja honum um stundar sakir frá nefndarstörfum. Hinir hreppsnefndarmennirnir eiga að skera úr ágreiningi þeim, sem kann að verða í þessum efnum eða af því, að nefndarmaður brjóti svo mjög ámóti skyldum sínum, að nauðsyn beri til að víkja honum úr nefndinni. Þó skal hluta þeiganda heimilt að skjóta úrskurði nefndarinnar til sýslunefndarinnar. Ef hreppsnefndarmaður af annari orsök þykist hafa tilefni til að beiðast lausnar úr nefndinni, áður en sá tími, er hann var kosinn fyrir, er liðinn, getur hún eða í öllu falli sýslunefndin veitt honum það.

Deyi nefndarmaður eða gangi úr nefndinni, skal kjósa á ný, nema nefndarmenn í einu hljóði komi sèr saman um, að fresta megi að skipa annan í hans stað, þangað til almennar kosningar fara fram í næsta sinn.

10. grein.

Undir eins og kosningu nefndarmanna er lokið samkvæmt því, sem greint er hèr að framan, skal hinn elzti af þeim, sem kjörnir eru, kveðja hreppsnefndarmennina til fundar, til að velja oddvita; hann skal kosinn fyrir fardaga-árið, og skal því sá, sem hefir á hendi oddvita störf, á síðasta ársfundi láta velja oddvita fyrir það ár, sem fer í hönd. Þó skal þessi kosning á þeim árum, er kjósa skal nýja nefndar-deild, og hinn kjörni oddviti fer frá, án þess að verða kosinn aptur, að eins vera til bráðabirgða, þangað til nýja hreppsnefndin getur látið hina endilegú kosningu fram fara á fyrsta fundi sínum.

Sèrhver nefndarmaður er skyldur til, að taka við kosningu sem oddviti, eða framkvæma önnur sèrstakleg störf, sem hreppsnefndin felur honum á hendur. Þó getur sá, sem hefir verið oddviti í 3 ár að minnsta kosti, skorazt undan því, að taka við kosningu til þess starfs um jafnlangan tíma, og hann hefir verið oddviti. Til þess að vera í oddvita stað í forföllum hans, skal kjósa vara-oddvita.

Til þess að kosning oddvita og vara-oddvita sè gild, útheimtið, að sá, sem kjörinn er, hafi fengið yfir helmingsinn af þeim atkvæðum, sem hinir viðstöddu hreppsnefndarmenn hafa greidd. Verði þessum atkvæðafjölda ekki náð, skal kjósa á ný. Fáí þá

1872.

4. maí.

ekki heldur neinn yfir helming atkvæða, skal fram fara bundin kosning milli þeirra tveggja, sem við kosninguna á undan hafa fengið flest atkvæði. Ef atkvæði eru jöfn við síðari kosninguna, ræður hlutkesti, um hverja tvo skuli velja, er hin bundna kosning fram fer. Sömuleiðis skal hlutkesti ráða, þegar atkvæði eru jöfn við hina bundnu kosningu.

11. grein.

Oddviti skal sjá um, að nefndarmenn verði kvaddir til fundar; hann skal stjórna umræðunum, sjá um, að ritað sé í gjörðabókina, og að ályktanir nefndarinnar verði nákvæmlega bókaðar. Ef hreppsnefndin ákveður ekki sèrstaklega um einstök mál eða einstakar greinir mála, að einstökum nefndarmönnum skuli falið á hendur, að sjá um brèfagjörð um þessi efni, eða framkvæma einhverjar ályktanir, skal oddviti gjöra ráðstafanir til, að ályktanir nefndarinnar verði framkvæmdar, annast brèfagjörð, og sjá um, að reikningar, sem með þarf, verði samdir, og um aðra bókun. Sömuleiðis skal hann varðveita allar gjörðabækur nefndarinnar, brèf og önnur skjöl eða skilríki, er snerta þau mál, sem eru lögð undir hreppsnefndina.

12. grein.

Hreppsnefndin skal eiga að minnsta kosti tvo fundi með sèr á ári hverju, vor og haust, og auk þess svo opt, sem oddviti þykir þörf á, eða þegar annaðhvort helmingur nefndarmanna, eða presturinn eða fátækrastrjórinn krefjast þess, að því er snertir kennslu eða fátækramál.

Hreppsnefndin ákveður sjálf, hvenær og hvar halda skuli aðalfundi, en aptur á móti skal það vera komið undir oddvita, að ákveða þetta um aukafundi. Birta skal fundina, ef því verður við komið með þingbóði, eða á annan hátt, sem tíðkanlegt er þar í hreppnum; fundi skal halda í heyranda hljóði. Þó má hreppsnefndin í stöku tilfellum álykta, að ræða einstök mál innan luktra dýra.

13. grein.

Hreppsnefnd getur enga ályktun gjört, nema að minnsta kosti helmingur hennar sé við staddur. Þegar nefndarmenn eru ekki á eitt sáttir um eitthvert mál, skal farið eptir atkvæðafjölda.

Ef jafnmörg eru atkvæði, skal atkvæði oddvita ráða. Fáí fleiri jafnmörg atkvæði við kosningar, skal hlutkesti fram fara (samanbr. þó 10. grein). Sérhver nefndarmaður, sem er ekki hinum samdóma, má heimta, að ágreiningsálit hans verði ritað með fám orðum í gjörðabókina, og skulu allir hreppsnefndarmenn, sem eru við, rita nöfn sín undir hana.

14. grein.

Hreppsnefndirnar skulu eptirleidis takast á hendur stjórn fátækramála hreppsins samkvæmt því, sem fyrir er mælt í reglugjörð 8. janúar 1834 og seinni tilskipunum, sem gengið hafa út um þetta, með þeim breytingum, sem leiðir af því, sem fyrir skipað er í þessari tilskipun. Hreppsnefndin getur falið á hendur einum eða tveimur fátækra stjórum eitt ár í senn, að hafa hina nánari tilsjón um framfærslu þurfamanna, og skal hreppsnefndin sjálf kjósa fátækra stjórana úr sínum flokki.

Þá tilsjón, sem sóknarpresturinn eptir gildandi lögum á að hafa um uppfóstur og uppeldi barna, skal hann framvegis hafa á hendi, og hvort sem presturinn er í hreppsnefndinni eða ekki, skal hún, þegar hún getur ekki orðið prestinum samdóma um þessi mál, án tillits til atkvæðafjölda taka uppástungu prestsins til greina, að minnsta kosti þangað til úrskurður sýslunefndarinnar fæst um ágreining þann, sem er milli prestsins og hreppsnefndarinnar um þessi mál.

15. grein.

Hreppsnefndirnar skulu hver í sínum hreppi hafa gætur á heilbrigðis-ásigkomulaginu í hreppnum, samkvæmt þeim reglum, sem amtsráðið eða landshöfðinginn skipa fyrir um það.

16. grein.

Hreppsnefndin skal taka að sér skyldur þær, sem hvíla á hreppstjórum samkvæmt tilskipun 15. marz 1861 með tilliti til viðhalds á aukavegum, og má hún fela einum eða tveimur nefndarmönnum á hendur hina nánari tilsjón um þetta. Að því, er snertir viðhald á þjóðvegum, skal hreppsnefndin fyrir árs lok senda sýslunefndinni uppástungur þær, sem með þarf, um það, sem á næsta sumri þar á eptir skal vinna að þjóðvegum í hreppnum, og skal þar með fylgja áætlun um störfin sjálf, og um kostnað þann við þetta, sem gjöra má ráð fyrir. Vegabóttagjaldi

1872.

4. maí.

1872.
4. maí.

Því, sem samkvæmt tilskipun 15. marz 1861 hvílir á hrepps-
sjóðnum, skal nefndin jafna niður, og skal það galdið til sýslumannsins.

Híð sama er og um gjald það, sem fyrir er mælt um í 40.
grein þessarar tilskipunar.

17. grein.

Hreppsnefndin skal takast á hendur skyldur þær, sem hvílt
hafa á hreppstjórum, að sjá um notkun afrétta, fjallskil, fjár-
heimtur og ráðstafanir til að eyða refum, og jafna niður gjöldum,
sem af því leiðir. Fela má nefndin einum nefndarmanna á
hendur að framkvæma það, sem að þessu lýtur.

18. grein.

Hreppsnefndin skal hafa umsjón um þinghús hreppsins og
aðrar fasteignir, sem hann á eða hefir not af (t. d. kristfjárjarðir),
og sjá um, að þeim sé haldið í tilhlýðilegu standi. Ef meiri
kostnaður útheimtist til þessa, en svo, að hann geti borgast
með hinni venjulegu árlegu niðurfjöfnun, skal nefndin útvega sam-
þykki sýslunefndarinnar til þess.

19. grein.

Hreppsnefndin skal á ári hverju gjöra áætlun um allar tekjur
og útgjöld hreppsins, og að því leyti fátækraþinginn og aðrar tekjur
hreppsins hrökkva ekki fyrir útgjöldum, jafna niður því, sem
á vantar, á alla hreppsþúa eptir efnun og ástandi. Áætlunina skal
semja eptir fyrirmynd, sem sýslunefndin segir fyrir um — en í fyrsta
skipti eptir fyrirmynd til bráðabirgða, sem amtmaður býr til, —
og skal hún ásamt niðurfjöfnunarskránni liggja á hentugum stað,
sem birtur hefir verið fyrirfram á venjulegan hátt, hreppsþúum
til sýnis í 3 vikur á undan reikningsárinu. Um leið og áætlun-
in er lögð fram, skal senda sýslunefndinni eptirrit af henni.

Aðfinningar við niðurfjöfnunina skal bera upp skriflega innan 3
vikna frá þeim fresti, sem nefndur var, fyrir oddvita hreppsnefnd-
arinnar, en hann skal á næsta fundi leggja þær fyrir alla nefnd-
ina til úrslita. Sérhverjum er heimilt, sem sveitartillagi er jafnað
niður á, að bera sig upp um það, hvernig skatturinn er lagður
á aðra, og um það, að einhverjum hefir verið sleppt við niður-
jöfnunina.

Áður en nefndin leggur úrskurð sinn á nokkra umkvörtun skal

gefa bæði kæranda, og þeim, sem kært er yfir, tækifæri til á nefndarfundi, sem hann sè kvaddur til með 4 daga fresti, að segja álit sitt um umkvörtun þá, sem upp hefir verið borin, en það má einnig gjöra skriflega. Úrskurði þeim, sem hreppsnefndin leggur á umkvörtun þá, sem upp er borin fyrir henni, má innan 3 vikna frá því, að hann var birtur hlutaðeiganda, skjóta til sýslunefndarinnar, sem leggur endilegan úrskurð á málið á næsta fundi sínum. Eindagi á sveitargjöldum er 31. desembrm., nema hreppsnefndin gefi lengri frest.

Enginn sá, er gjald á að greiða, getur með því að skjóta gjaldsálögumni, undir úrskurð sýslunefndarinnar, komið hjá þeirri skyldu, að greiða þann hluta skattsins, sem kominn er í gjaldþaga. Ef sýslunefndin breytir álaginu, skal endurgjalda það, sem gjaldþegninn, sem í hlut á, hefir greiðt fram yfir það, sem honum bar, með því að borga honum það aptur, eða láta það ganga uppí þann hluta sveitar-tillags hans, sem greiða á næst þar á eptir.

20. grein.

Oddviti hreppsnefndarinnar skal einnig vera fêhirðir nefndarinnar og reikningshaldari, nema því að eins að hreppsnefndin feli öðrum nefndarmanni þessi störf á hendur.

Reikningsárið nær frá fardögum til fardaga. Reikningshaldarinn skal fyrir lok júním. gjöra reikning um tekjur og útgjöld hreppsins á árinu, sem leið, samkvæmt fyrirmynd þeirri, sem hina árlegu áætlun skal sníða eptir. Öll hreppsnefndin skal síðan rannsaka reikninginn, eða kjósa mann til þess að endurskoða hann. Athugasemdir þær, sem gjörðar eru við reikninginn, ásamt svörum reikningshaldarans og sjálfum reikningnum, skal síðan leggja fram fyrir lok septembrm. hvers árs til sýnis hreppsþúum í 3 vikur á sama hátt, og mælt er fyrir í 19. grein um það, að leggja fram niðurföfnunina. Í reikningnum skal telja upp allar eigur hreppsins, og rita yfirlit yfir efni hans og skuldir.

Fyrir lok nóvemberm. skal senda sýslunefndinni reikninginn ásamt fylgiskjölum, athugasemdum og svörum; hún skal láta rannsaka reikninginn, og sker úr þeim athugasemdum, sem gjörðar hafa verið við endurskoðun hreppsnefndarinnar, eða þá, er hún sjálf lét yfirfara reikninginn.

1872.

4. maí.

1872.

4. maí.

21. grein.

Öll hreppsnefndin hefir ábyrgð á, að reikningurinn sé réttur. Hún skal og ábyrgjast innstæðufé, skuldabréf og aðrar eigur hreppsins.

Án samþykkis hreppsnefndarinnar má ekki borga nein útgjöld af hreppssjóðnum, sem lög eða tilskipun er ekki fyrir, eða sem sýslunefndin eða amtsráðið hefir ekki samþykkt samkvæmt þessari tilskipun.

22. grein.

Hreppsnefndin skal með hverju móti, sem hún getur, leitast við, að koma í veg fyrir húsgang og flakk, og að öðru leyti styðja að því, að góð regla eflist og við haldist í hreppnum.

23. grein.

Þar að auki skal bera undir hreppsnefndina önnur mál, sem snerta sveitina sjálfa, án þess að nefndin eigi að gjöra út um þau, að svo miklu leyti þeim er svo varið, að því verði við komið, til dæmis um stofnun heilbrigðisnefnda, um fyrirkomulag á þeim málefnum, er snerta yfirsetukonur, um varnir gegn hallæri, og fl., og skal nefndin einnig hafa heimild til þess, að gjöra uppástungur og senda bænarskjöl til stjórnarinnar um allt það, sem getur verið sveitinni til gagns.

Breytingar á hreppaskipun má ekki gjöra án samþykkis nefnda þeirra, sem í hlut eiga, hvort heldur breytingin er fólgin í því, að leggja saman tvo eða fleiri hreppa, eða skipta einum hreppi í tvær eða fleiri sveitir. Bænarskjöl frá hlutaðeigandi hreppsnefnd um þesskonar breytingar skal senda sýslunefndinni, sem skal láta álit sitt fylgja með bænarskjalinu, og þar á eptir skal amtmaður taka við því og leggja það undir úrskurð landshöfðingja.

24. grein.

Hreppsnefndin hefir heimild til án milligöngu sýslumanns að halda undirboðsþing á vega-störfum, og viðhaldi á þinghúsum og öðrum eignum hreppsins, og ennfremur á því, að fá til verk og varning í þarfir sveitarinnar.

25. grein.

Útgjöld til skriffæra, gjörðabóka, til þess að borga undir

bréf, og til sendiferða í sveitarþarfir skal endurgjalda oddvitanum eptir reikningi, sem hann gjörir um það.

1872.

4. maí.

26. grein.

Samþykki sýslunefndarinnar útheimtist til þess, að ályktun hreppsnefndarinnar sé gild í þeim greinum, sem nú skal telja:

1. til þess á ári því, sem yfir stendur, að hækka upphæðir þær, sem eru á niðurjöfnunarskránni;
2. til þess að sveitin takist á hendur nokkra skuldbinding til langframa, sem ekki beinlínis hvílir á henni samkvæmt lögum;
3. til þess að nokkuð verði borgað úr sveitarsjóðnum fyrir aðstoð við sveitarstjórnarstörf, sem einhverjum ber að leysa af hendi, af því hann er kjörinn til þess;
4. til þess að á nokkru ári verði að samtöldu lögð á hrepps-búa meiri útgjöld en svo, að nemi þriðjungi framyfir útgjaldaupphæð sama hrepps að meðaltölu um næstu 3 ár á undan. Upphæð sú, sem eitthvert ár kann verða lögð á með samþykki sýslunefndarinnar framyfir þetta, má ekki teljast með, þegar síðar meir á að finna áður greinda meðaltalsupphæð;
5. til þess að selja megi eða veðsetja fasteignir sveitarinnar, ellegar til þess að kaupa nýjar fasteignir handa sveitinni;
6. til þess að eyða innstæðufé sveitarinnar;
7. til þess að taka lán handa sveitinni, sem nemi meiru eða sé fyrir lengri tíma, en að það verði borgað aptur fyrir lok næsta reikningsárs, eða endurnýja slíkt lán eða lengja þann tíma, er á að borga það aptur.

27. grein.

Komist sýslumaður af áætlunum þeim og reikningum, sem honum hafa verið sendir, eða á annan hátt að raun um, að einhver ályktun hreppsnefndarinnar fer fram yfir það, sem hún hefir vald til, eða að öðru leyti er lögum gagnstæð, eða miðar til, að gjöra einhverja ráðstöfun, sem sveitin getur haft tjón af, eða skorast undan að gegna skyldu þeirri, er á sveitinni hvílir, getur hann með bréfi til oddvita hreppsnefndarinnar fyrst um sinn ónýtt ályktunina, ef ekki er enn búid að framkvæma hana, og skal hann þar á eptir, jafnskjótt og því verður við komið, senda skýrslu um þetta til amtmannsins, sem aptur kemur henni til

1872.

4. maí.

landshöfðingja, og leggur hann úrskurð sinn á málið. Eptirrit af skýrslunni skal jafnframt sent hreppsnefndinni,

B. Sýslunefndir.

28. grein.

Í hverri sýslunefnd skulu auk sýslumanns, sem er oddviti nefndarinnar, vera 6 til 10 menn, sem til þess eru kjörnir. Þegar skera á úr þeim málum, sem fyrir er mælt um í 14. gr., 2. atriði, í þessari tilskipun, skal þarðauki hlutadeigandi prófastur sitja í nefndinni og hafa atkvæði.

Í Vestmannaeyjasýslu eru sýslumaðurinn, sóknarpresturinn og 3 kjörnir menn í nefndinni.

29. grein.

Hver hreppur er kjördæmi útaf fyrir sig og kýs mann til sýslunefndar. Kosningin skal fara fram á hinum árlegu manntalsþingum með óbundinni atkvæðagreiðslu, er kjörstjórnin skipar fyrir um. Í kjörstjórninni er sýslumaðurinn og 2 menn, sem til þess eru kjörnir í fyrsta skipti af amtmanni, en síðan af sýslunefndinni.

Að lokinni kosningu kveður kjörstjórnin upp, hver verði sýslunefndarmaður.

Í sýslum þeim, sem fleiri en 10 hreppar eru í, skulu hinir fjölmennari hreppar ávallt hafa fulltrúa í sýslunefndinni, en hinir fámennari fulltrúa á víxl annaðhvort ár að rætti tiltölu, sem í fyrsta skipti skal ákveðin með hlutkesti.

30. grein.

Um kosningarrétt og kjörgengi til sýslunefndar, og um það, hvernig haga skuli kosningunni, gildir að öðru leyti hið sama, sem fyrir er mælt í þessu efni að framan um hreppsnefndirnar; sömuleiðis skal farið eptir hreppsnefndarkjörskránum, þegar kjósa á í sýslunefndirnar (samanbr. 3.—7. gr.).

Um það, hvernig kosningin fer, skal senda hlutadeiganda amtmanni skýrslu, svo það verði tilkynnt amtsráðinu.

31. grein.

Sýslunefndin skal skera úr mótmælum gegn lögmati kosningarinnar, en til þess þeim verði gaumur gefinn, skal bera þau

1872.

4. maí.

upp skriflega fyrir oddvita nefndarinnar innan 14 daga frá því, að kosningargjörðinni er lokið. Sýslunefndin skal sömuleiðis skera úr þeim málum, sem af því rísa, þegar einhver beiðist, að ganga úr nefndinni, og eins þegar spursmál er um, að víkja einhverjum úr nefndinni. Sè hlutadeigandi óánægður með úrskurð nefndarinnar um þessi mál, má hann innan 4 vikna frá því, að úrskurðurinn er birtur honum, skjóta honum til amtsráðsins, sem þá leggur endilegan úrskurð á málin.

32. grein.

Nefndarmenn skal kjósa fyrir 6 ár. Af þeim, sem valdir eru í fyrsta skipti, skal meiri hlutinn, ef á stöku stendur, en annars helmingurinn ganga úr nefndinni að 3 árum liðnum, og skal einnig, að því snertir sýslunefndirnar, farið eptir því, sem fyrir er mælt í 5. grein um það, hvað lengi hreppsnefndarmenn hafa störf sín á hendi, og um endurkosningar þeirra (svo og um það, nær þeir geti skorazt undan að taka við kosningu).

33. grein.

Sýslunefndin skal eiga að minnsta kosti einn fund á ári, eptir því, sem oddviti ákveður nákvæmar; þaradæki má hann, ef honum þykir þörf á því, kveðja til aukafundar, og hann er skyldur til þess, þegar helmingur nefndarmanna heimtar það.

Í fyrsta skipti, sem nefndin á fund, ákveður oddviti, hvar hann skal haldinn; síðar ályktar nefndin sjálf, hvar fundir skuli vera.

Í þóknunarskyni fyrir fæðispeninga og í ferðakostnað skulu nefndarmenn fá 1 rd. fyrir hvern dag frá því að þeir byrja ferð sína á sýslufund og til þess að þeir eru komnir heim aptur, eptir þeim reikningi, sem hver þeirra þar um gjörir, og sýslumaður rannsakar, og sem greiðist úr sjóði sýslunnar uppá væntanlegt samþykki amtsráðsins. Oddvita skal eptir reikningi hans endurgjalda það, sem hann hefir borgað til skriffæra, gjörðabóka, undir bréf, til sendiferða, og fl., og skal öll nefndin ávísa honum fêð.

34. grein.

Þegar gjöra skal einhverja ályktun, skal atkvæðafjöldi ráða, þó útheimtist til þessa, að við sè staddur meiri hluti allra nefndarmanna. Ef atkvæði eru jöfn, skal atkvæði oddvita ráða. Sèr hver nefndarmaður hefir heimtingu á, að ágreiningsálit hans verði

1872.

4. maí.

ritað með fám orðum í gjörðabókina, og skulu allir nefndarmenn, sem við eru, rita nöfn sín undir hana, þegar fundi er slitið.

35. grein.

Skyldur oddvita með tilliti til þess, að stjórna umræðum nefndarinnar, og fl., eru hinar sömu, og tilgreindar eru viðvíkjandi hreppsnefndunum í 11. grein.

36. grein.

Þyki oddvita, að einhver ályktun nefndarinnar fari fram yfir það, sem hún hefir vald til, eða að öðru leyti sè lögum gagnstæð, eða að hún miði til, að gjöra einhverja ráðstöfun, sem sýslufélagið geti haft tjón af, eða skorast undan að gegna skyldu, sem hvílir á því, skal honum heimilt, að fella ályktunina úr gildi, og skal hann tafarlaust senda amtmanni skýrslu um það. Jafnframt skal hann senda sýslunefndinni eptirrit af skýrslunni. Ef amtmáður er á sömu skoðun um málið og sýslumaður, skal hann leggja það undir úrskurð landshöfðingja. Finnist amtmanni aptur á móti, að eigi að ónýta það, að ályktun nefndarinnar var gjörð ógild, má hann gjöra þetta með úrskurði sínum.

37. grein.

Með næsta pósti eptir fundarhald sýslunefndarinnar, skal oddviti senda amtmanni endurrit af gjörðabókinni, og hefir amtmáður vald til í þeim tilfellum, sem nefnd eru í greininni á undan, að fella úr gildi ályktun nefndarinnar fyrst um sinn með bréfi til oddvita, og skal hann þar á eptir á þann hátt, sem getið er um að framan, leggja málið undir úrskurð landshöfðingja. Jafnframt skal senda sýslunefndinni eptirrit af skýrslunni.

38. grein.

Sýslunefndin sker úr þeim málum og gjörir ráðstafanir þær, sem samkvæmt 2., 8., 9., 14., 18., 21. og 26. grein þessarar tilskipunar eru faldar henni á hendur með tilliti til hreppsnefndanna, og hefir hún almenna umsjón með því, að hreppsnefndirnar í stjórnarathöfnum sínum hegði sèr eptir þeim boðum, sem fyrir skipuð eru. Virðist sýslunefndinni, að hreppsnefndin hafi látið greiða ólögmat útgjöld, eða neitað að borga það, sem hún á að greiða, eða leidd hjá sèr, að framkvæma nokkra aðra ráðstöfun, sem hún er skyld til, eða hún á annan hátt hafi farið fram yfir það, sem hún hefir vald til, skal hún gjöra þær ráðstafanir, sem

með þarf í þessu efni, og getur hún, ef nauðsyn ber til þess, beitt þvingunar-sektum, til þess boðum hennar verði fram fylgt, og þar að auki komið fram ábyrgð á hendur hinum einstöku hreppsnefndarmönnum við dómstólana.

Þegar sýslunefndin er búin að leggja úrskurð á reikninga allra hreppsnefndanna, býr hún til formlegt yfirlit yfir efnahag hreppanna og sendir amtmanni það áleiðis til landshöfðingja.

39. grein.

Enn fremur stjórnar sýslunefndin öllum sveitarmálefnum sýslunnar, t. a. m.:

1. Hún hefir umsjón þá, sem hvílir á sýslumönnum samkvæmt tilskipun 15. marz 1861, um viðhald á þjóðvegum í sýslunni, og má til þess ráða því, hvernig verja eigi vegabóttagjaldi því, sem heimt er saman í sýslunni á hverju ári, þó þannig, að amtsráðið hefir vald til þess, að ákveða, að verja megi allt að þriðjungi af hinu árlega vegabóttagjaldi sýslunnar um skemmri eða lengri tíma til starfa að þjóðvegum amtsins án tillits til, í hverri sýslu þeir eru. Eptir uppástungu nefndarinnar ákveður amtsráðið, hverir vegir skuli vera þjóðvegir, og gjörir breytingar á reglugjörð þeirri, sem gildir um þetta. Ennfremur skal nefndin hafa umsjón um ferjur í sýslunni, brýr, og lendingar, og gjöra ráðstafanir þær, sem með þarf í þessu tilliti; lögferju má ei leggja niður, nema amtsráðið leyfi.
2. Hún skal semja reglugjörðir um notkun afrétta, fjallskil, fjárheimtur, ráðstafanir til þess að eyða refum, og fl. Sömuleiðis skal hún annast um, að nákvæmar fjármarkatölflur fyrir sýsluna verði prentaðar, þegar henni þykir þörf á, og að minnsta kosti einu sinni hvert 10. ár.
3. Nefndin tekur þátt í hreppstjórakosningu þannig, að hún stingur uppá þremur hæfum mönnum í hvert skipti, er á að velja hreppstjóra, og velur amtmaður þá einn af þeim. Hún stingur uppá, hvort hreppstjórar skuli vera 1 eða 2 í einhverjum hreppi, og leggur amtsráðið síðan á það fullnádarárskurð.
4. Nefndin skal hafa eptirlit með bólusetningum, skipun ljós-

1872.

4. maí.

1872.

4. maí.

mæðra og framkvæmdum hinna sérstaklegu heilbrigðisnefnda.

5. Hún skal gjöra ráðstafanir til þess að afstýra hallæri í sýslunni, eptir að hafa leitað álita hlutaðeigandi hreppsnefnda. Ef meira þarf til þess, en að það verði borgað með helmingnum af öllum hinum venjulegu árstekjum sýslunnar (eptir meðaltölu fyrir 3 ár), verður að leita samþykkis amtsráðsins til þess, sem nefndin ræður af. Þegar á liggur, er amtmanni samt heimilt, að samþykkja, að þau útgjöld verði greidd, sem ekki má fresta.

40. grein.

Sýslunefndin skal semja áætlun fyrir hvert reikningsár frá 1. janúarmán. til 31. desembermán. yfir allar tekjur og útgjöld sýslunnar, og jafna því niður, sem þarf til lúkningar gjaldanna. Að því leyti, sem ekki er heimild fyrir greiðslu einstakra gjalda með niðurbjörgun á annan hátt, skal jafna því, er með þarf, niður á hreppa sýslunnar eptir samanlagðri tölu allra lausafjórðunda og allra jarðarhundraða, eptir hinni nýju jarðabók, í hverjum hreppi, eptir rætti tiltölu. Því, sem hverjum hreppi þannig ber að gjalda, skal jafna niður á hreppsþúa eptir hinum sömu reglum, sem gilda um önnur útgjöld hreppsins, og skal oddviti hreppsnefndarinnar greiða sýslumanni gjaldið á næsta manntalsþingi (samanbr. 16. grein).

Áætlunina skal semja eptir fyrirmynd, sem amtsráðið ákveður, og í fyrsta skipti eptir fyrirmynd til bráðabirgða, sem amtmaður býr til.

41. grein.

Sýslumaður skal gjöra árlegan reikning um útgjöld og tekjur sýslunnar og skal senda hann innan janúarmán. loka endurskoðunarmanni, sem nefndin hefir kosið; skal hann aptur senda sýslumanni reikninginn fyrir lok febrúarmán. með þeim athugasemdum, sem hann hefir fundið ástæðu til að gjöra við reikninginn. Síðan skal nefndin yfirfara athugasemdirnar ásamt svörum sýslumannsins og reikninginn með fylgiskjölum, og skal síðan senda amtmanni öll hér að lútandi skjöl; eptir að hann hefir sjálfur yfirfarið þau, og heimtað ítarlegri skýrslur, sem honum þykir við þurfa, leggur

hann reikninginn undir úrskurð amtsráðsins á næsta fundi þess. Reikninginn skal semja samkvæmt áætlun þeirri, sem nefnd er í næstu grein á undan, og skal honum fylgja skrá yfir eignir sýslunnar og yfirlitsreikningur um eigur og skuldir hennar. Fyrir lok máimán. skal senda hverri hreppsnefnd í sýslunni eptirrit af reikningnum, og skal nefndin sjá um, að hreppsúar fái að lesa það. Fyrir það, að búa til þessi eptirrit, ber sýslumanni í þóknun 24 sk. fyrir hverja örk, og skal þetta borgað úr sýslusjóðnum.

42. grein.

Öll sýslunefndin hefir ábyrgð á, að reikningurinn sé réttur. Hún ábyrgist einnig innstæðufé, skuldabréf og aðrar eigur sýslufélagsins.

Ekkert gjald má greiða úr sýslusjóðnum, nema heimild sé fyrir því í lögum eða tilskipun, eða það sé ákveðið af sýslunefndinni eða amtsráðinu.

43. grein.

Í hinu sömu greinum, er staðfesting sýslunefndarinnar samkvæmt 26. gr. útheimtist til ályktana hreppsnefndarinnar, útheimtist samþykki amtsráðsins til þess, sem sýslunefndin ályktar.

C. Amtsráð.

44. grein.

Í hverju amtsráði eiga sæti amtmaðurinn sem forseti og tveir kjörnir menn. Þessir menn skulu kosnir fyrir 3 ár, þannig að annar þeirra fer frá 3. hvert ár (samanbr. 46. gr.). Allar sýslunefndirnar í amtinu skulu kjósa menn þessa og skal kosning fram fara að tilhlutun amtmannsins í fyrsta skipti, er þær koma saman, og síðan 3. hvert ár.

45. grein.

Kjörgengi til amtsráðsins er bundið sömu skilyrðum og kjörgengi til alþingis, þó þannig að til þess einnig útheimtist fast aðsetur innan takmarka þess amts, sem í hlut á.

46. grein.

Kjörstjórn sú, sem fyrir er mælt um í tilsk. 6. janúar 1857, 4. gr., skal, jafnskjótt og búíð er að leiðrétta kjörskrána til alþingis, senda hlutadeiganda amtmanni skrá yfir þá, sem kjörgengir eru til alþingis. Eptir að amtmaður er búinn að fá allar þessar skrár,

1872.

4. maí.

skal hann ásamt með tveimur mönnum, sem hann kveður til þess, semja skrá yfir alla kjörgenga menn, sem búfastir eru í amtinu, og skal síðan senda skrá þessa öllum sýslunefndum amtsins.

Kosning fer þar á eftir fram á þann hátt, að sérhver sýslunefndarmaður, sem á fundi er, greiðir atkvæði um helmingi fleiri menn, en kjósa skal í amtsráðið. Að af lokinni kosningu sendir hver sýslumaður amtmanni endurrit af kosningargjörðinni, og skal hann þarnæst ásamt með þeim mönnum, sem hann kvaddi til, þegar kjörskráin var samin, telja saman atkvæðin, sem greidd eru. Þeir 2 menn, sem hafa fengið flest atkvæði, eru kjörnir til amtsráðsins, og þeir 2, sem næst þeim hafa hlotið flest atkvæði, eru varamenn, sem ganga í amtsráðið í stað hinna í forföllum þeirra. Ef 2 eða fleiri hafa fengið jafnmörg atkvæði við kosninguna, ræður hlutkesti.

Þegar hin fyrstu 3 ár eru liðin, skal ákveðið með hlutkesti, hvor af hinum tveimur nefndarmönnum, og af hinum tveimur varamönnum skuli fara frá; síðan fara menn þá fyrst frá, er þau 6 ár eru liðin, er þeir eru kosnir fyrir.

47. grein.

Um endurkosningar, og undanfærslur undan því að taka við kosningu, gildir hið sama, sem fyrir mælt er í 5. gr. um hreppsnefndirnar. Amtsráðið sker sjálft úr mótmælum gegn lögmati kosninga, er fram hafa farið, og hvort ástæður þær, er sá, sem kjörinn er í ráðið, þykist hafa til þess að fara frá, sè gildar. Þó skal hlutaðeigandi hafa rétt til að skjóta úrskurði amtsráðsins til landshöfðingja.

48. grein.

Amtsráðið skal halda einn fund á ári hverju í öndverðum júnímán., eftir því, sem forseti ákveður nákvæmar. Auk þessa getur hann kvadt til aukafundar, þegar honum þykir brýn nauðsyn til bera.

Amtsráðið skal venjulega halda fundi sína á amtmannsetrinu, ef það er innan takmarka amtsins; að öðrum kosti ákveður amtmaður stefnustað í sjálfu amtinu.

49. grein.

Þeir, sem í amtsráðinu eru, skulu fá fæðispeninga 1 rd. um hvern dag, sem þeir vegna amtsráðs-fundarins verða að vera frá heimili sínu, og að auki ferðakostnað, eptir reikningi, sem amtmadur ávísar þegar búíð er að rannsaka hann.

50. grein.

Forsetinn stjórnar umræðum ráðsins, sèr um að þær ályktanir, sem gjörðar eru, verði framkvæmdar, útvegar gjörðabækur ráðsins, og fl., og varðveitir þær ásamt bréfum ráðsins og öðrum skjölum þess. Ráðið kys úr sínum flokki skrifara, sem skal rita í gjörðabókina, og ásamt með forseta sjá um, að ályktanir ráðsins verði birtar almenningi samkvæmt 55. gr. Það, sem fyrir er mælt í 34. gr. um sýslunefndir, skal og gilda um amtsráðið; þó skal amtsráðið vera fullskipað til þess fullnaðar-ályktun verði gjörð.

51. grein.

Öll útgjöld við amtsráðið skal greiða úr jafnaðarsjóði amtsins.

52. grein.

Amtsráðið hefir þessi störf á hendi:

1. Það skal rannsaka og úrskurða alla reikninga sýslnanna og yfirhöfuð með tilliti til yfirstjórnar á sveitarmálefnum sýslunnar hafa á hendi það vald, sem getið er um í 31., 39—43. gr. hér að framan. Finni amtsráðið, að sýslunefnd hafi borgað ólögmæt útgjöld, eða skorazt undan að greiða útgjöld, sem hún er skyld til, eða látið hjá líða, að gjöra einhverja aðra ráðstöfun, sem henni ber að framkvæma, eða á annan hátt farið fram yfir vald sitt, skal það gjöra þær ráðstafanir, sem með þarf í þessu skyni, og getur það, ef nauðsyn ber til þess, beitt þvingunar-sektum, til þess boðum þess verði fram fylgt, og þar að auki komið fram ábyrgð við dómstólana á hendur sýslunefndarmönnum þeim, sem hafa tekið þátt í þessum ályktunum.

Þegar amtsráðið hefir úrskurðað alla sýslunefndar-reikninga, skal það semja formlegt yfirlit yfir fjárhag sýslnanna, einsog hann verður samkvæmt þessum reikningum, og senda það landshöfðingja.

1872.

4. maí.

1872.

4. maí.

2. Amtsráðið skal takast á hendur stjórn opinberra stofnana og gjafafjár, sem amtmennirnir einir hingað til hafa stjórnað, að dómsmálasjóðnum undanskildum, nema því að eins að stofnunarskrárnar eða gjafabréfin eða aðrar sérstaklegar ákvarðanir sé því til fyrirstöðu. Það skal sjá um, að fê stofnana þessara verði ávaxtað eptir þeim reglum, sem gilda um lán fjár þess, sem tilheyrir opinberum stofnunum, gjöra ályktun um, hvernig verja eigi hinum árlegu tekjum samkvæmt því, sem er fyrir mælt um þetta, og skal sjá um, að reikningar, sem á að gjöra fyrir hvert ár, verði endurskoðaðir og sendir til úrskurðar landshöfðingja ásamt með þeim athugasemdum, sem gjörðar hafa verið við þá, og svörum reikningshaldarans.
3. Það skal endurskoða reglugjörðir þær um skiptingu vega í þjóðvegi og aukavegi, sem út gengnar eru samkvæmt tilskipun 15. marz 1861, og gjöra breytingar þær, sem með þarf, á reglugjörðum þeim, sem hingað til hafa verið í gildi. Það ákveður, hvort verja skuli nokkrum hluta af vegabótagjaldi því, sem heimtað er saman úr einstökum sýslum, til þess að gjöra vegabætur á þjóðvegum, sem eru utan sýslu; þó má ekki verja til þess fram yfir $\frac{1}{3}$ af hinni árlegu upphæð vegabóttagjaldsins.
4. Álits amtsráðsins skal leita áður en landshöfðingi lætur út ganga nýjar reglugjörðir fyrir hreppstjóra. Sömu leiðis skal leita álits þess, þegar er í ráði að stofna fangelsi í einstökum hêrudum amtsins, og svo um það, hvernig útvega skuli fê það, sem með þarf til þessa, eða þegar er í ráði, að gjöra aðrar almennar ráðstafanir, sem útheimta gjöld annaðhvort fyrir amtið eða einstök sýslufêlög í því, t. d. stofnun landbúnaðarskóla eða fyrirmyndarbúa eða þesskonar. Þegar búíð er að koma á fót þesskonar byggingum eða stofnunum, skal amtsráðið hafa umsjón um þær, og bera umhyggju fyrir því, að þeim sé haldið við, að þær sé hafðar til þess, sem ætlað er, og að það fê, sem með þarf til þess, verði útvegað eptir þeim ákvörðunum, sem þarum verða settar.
5. Það skal, eptir að hafa leitað álita sýslunefndanna, íhuga

og gjöra uppástungur um það, hvort stofna skuli amtsfátækra sjóði, annaðhvort til þess að veita einstökum hrepps sjóðum eða sýslusjóðum styrk, þegar á þarf að halda, eða til þess að greiða kostnaðinn við kennslu heyrnar- og málleysingja, og því um líkt, og svo um það, hverjar tekjur skuli renna í amtsfátækra sjóði þessa, og hver útgjöld skuli greidd úr þeim.

53. grein.

Amtsráðið skal fyrir hvert ár semja áætlun um tekjur og útgjöld jafnaðarsjóðsins; það skal samkvæmt henni ákveða, hve mikið jafnaðarsjóðsgjald, sem eins og hingað til á að jafna niður á lausafjórðungi, skal heimtað saman á því ári. Áætlunina skal semja eftir fyrirmynd, sem ráðið hefir samþykkt og landshöfðingi staðfest, og að öðru leyti eftir skýrslum þeim og reikningum, sem amtmaður leggur fram í hvert skipti.

54. grein.

Sýslumenn skulu heimta saman jafnaðarsjóðsgjaldið á hinum árlegu manntalsþingum, og senda það ásamt reikningi yfir gjöldin til amtmanna, sem eru reikningshaldarar fyrir jafnaðarsjóðina. Af þeim má ekki greiða nein útgjöld, án þess að heimild sé til þess í gildandi lögum, eða í ályktunum amtsráðsins. Beri nauðsyn til, að greiða nokkurt gjald, sem slík heimild ekki er fyrir, á því tímabili, sem er á milli funda amtsráðsins, getur amtmaður uppá samþykki ráðsins á eigin ábyrgð borgað þetta gjald úr sjóðnum.

Amtmaður skal fyrir hvert reikningsár, frá 1. janúarmán. til 31. desbrmán., semja reikning um tekjur og útgjöld jafnaðarsjóðsins, og senda fyrir lok febrúarmán. eftirrit af honum hinum tveimur, er í amtsráðinu sitja. Þegar amtsráðið næst kemur saman, skal það endurskoða reikninginn, og þar á eftir skal senda hann ásamt með athugasemdum þeim, sem gjörðar hafa verið við endurskoðunina, landshöfðingja innan fjöggra vikna frá því, að amtsráðsfundi var slitið. Verði hann þess áskynja, þegar hann fer yfir reikninginn, eða á annan hátt, að amtsráðið hafi greidd ólögmet útgjöld, eða neitað að borga þau útgjöld, sem eftir lögum hvíla á amtssveitarfélaginu, eða á annan hátt farið fram yfir vald sitt, skal hann gjöra þær ráðstafanir, sem með þarf útaf

1872.

4. maí.

1872.

4. maí.

þessu, og getur hann, ef nauðsyn ber til þess, beitt þvingunar-sektum, til þess boðum hans verði framfylgt, og þar að auki komið fram ábyrgð við dómstólana á hendur þeim úr amtsráðinu, sem tekið hafa þátt í þessum ályktunum.

55. grein.

Amtsráðið skal sjá um, að stutt ágríp af gjörðum ráðsins, áætlun sú, sem það hefir samþykkt, og enn fremur ágríp af hinum árlegu reikningum jafnaðarsjóðsins og þeirra sjóða, sem ráðið hefir stjórna yfir, verði birt á prenti, og útbýtt meðal allra sýslunefnda.

56. grein.

Amtsráðið getur ekki án samþykkis landshöfðingja tekið stærri lán fyrir hönd jafnaðarsjóðsins eða fyrir lengri tíma, en að lánið verði borgað aptur fyrir lok þess árs, sem fer í hönd, nè heldur ráðið yfir innstæðufé því, sem það hefir umsjón um, eða selt eða veðsett fasteignir amtsins, eða keypt aðrar fasteignir fyrir það. Samþykki landshöfðingja útheimtist einnig til þess, að amtsráðið geti tekizt á hendur nokkra skuldbinding til langframa, sem ekki samkvæmt lögum hvílir á amtssveitarfélaginu, og til þess að leggja á hærra jafnaðarsjóðsgjald að öllu samtöldu, en að það nemi fjórða hluta framyfir það, sem verið hefir að meðaltali á næstliðnum 3 árum.

57. grein.

Finni forseti, að einhver ályktun amtsráðsins gangi út yfir vald þess, eða að öðru leyti sè lögum gagnstæð, eða að hún miði til ráðstöfunar, sem amtið getur haft tjón af, eða til þess, að skorast undan einhverri skyldu, som hvílir á amtssveitarfélaginu, getur hann um stund numið ályktunina úr gildi, og skal hann þá tafarlaust skýra landshöfðingja frá þessu, og leggur hann þá úrskurð sinn á málið. Endurrit af þessari skýrslu skal jafnframt leggja fram fyrir amtsráðið.

58. grein.

Á þeim tíma, sem er á milli funda amtsráðsins, skal amtmaður fyrir hönd þess hafa yfirumsjón þá, sem amtsráðinu ber yfir sýslunefndunum. Þær skulu því senda amtmanni öll þau mál, sem leggja skal fyrir amtsráðið, til þess hann geti sèð um, að skýrslur þær, sem með þarf, verði útvegaðar, og einnig til bráða-

birgða gjört þær ráðstafanir, sem eigi má fresta til næsta fundar ráðsins. Jafnskjótt og amtsráðið kemur saman, skal amtmaður skýra því frá þeim bráðabirgða ráðstöfunum, sem hann hefir gjört fyrir hönd ráðsins.

59. grein.

Nú greinir tvö amtsráð á um eitthvert mál, sem bæði eiga hlut að, og skal þá hvort þeirra fyrir sig senda landshöfðingja álit sitt um málið, og leggur hann síðan úrskurð á það.

60. grein.

Eptirleiðis skal Reykjavíkurbær ekki greiða neitt jafnaðarsjóðsgjald, en aptur á mót tekur bærinn sjálfur að sèr þau útgjöld, sem fyrir hann hafa verið goldin úr jafnaðarsjóðnum.

Það skal ákveðið með konungsúrskurði, hvort kaupstaðirnir Akureyri og Ísafjörður í þessu tilliti skuli njóta sama sjálfræðis og Reykjavík, eptir að bæjarstjórn þessara kaupstaða og hlutaðeigandi amtsráði hefir verið gefinn kostur á, að segja álit sitt um það; með sama úrskurði skal einnig ákveðið, í hvaða hlutfalli tæð sveitarfélög skuli greiða jafnaðarsjóðsgjald, ef til þess kemur.

61. grein.

Dómsmálastjórnin gjörir nákvæmari ráðstafanir, til þess að koma þessari tilskipun í verk, svo hún geti öðlazzt fullt gildi svo fljótt sem verða má.

Eptir þessu eiga allir hlutaðeigendur sèr þegnlega að hegða.

Astæður fyrir lagabóði þessu¹.

Fyrir alþingi 1871 var lagt frumvarp það til tilskipunar um sveitastjórn á Íslandi, sem prentað er í Tíðindum frá alþingi 1871, II., 25—68; þessu máli hafði verið hreyft nokkrum sinnum áður, útaf bænarskrá alþingis 1853, en hafði eigi orðið

¹) Tíðindi frá alþingi 1871, I., 7, 12, 14, 578—616, 834—859 og 905; II., 25—68, 339—358, 507—577 og 558—587).

1872

4. maí.

ágengt ýmissa orsaka vegna, (sbr. Konunglegar auglýsingar til alþingis 27. maí 1857, 1. júní 1861 og 31. maí 1867)¹. Þingið ræddi frumvarpið á lögskipaðan hátt, og lét uppi álit sitt um það, einsog hér skal sagt:

Við kaflann um hreppsnefndirnar gjörði þingið engar stórvægar efnisbreytingar. Í þeim kaflanum, sem skipar fyrir um sýslunefndirnar, stakk þingið reyndar uppá nokkrum breytingum, t. a. m. um niðurskipun þá, sem gjört var ráð fyrir í frumvarpinu að vera skyldi á kjördæmunum til sýslunefndanna, en í aðalefninu²for þingið í sömu stefnu sem frumvarpið. Aftur á móti gat þingið ekki fallizt á tilhögunina með hið sameinaða amtsráð, því þó alþingi viðurkenndi, að þessi tilhögun bæði væri frjálsleg og vel hugsuð og fyrirkomulagið hagfellt til þess, að fá úrslit þeirra mála, sem undir amtsráðið lægi, í sem bezta samhljóðun, virtist því samt, að yfirgnæfandi ástæður væri fyrir því, að hafna sameinuðu amtsráði, og lagði til, að í þess stað yrði skipað amtsráð í hverju amti; það fyrirkomulag hefði að álitu þingsins þá aðalkosti við sig fremur hinu, að það væri síður örðugleikum bundið, kostnaðarminna, hagfelldara fyrir fljóta afgreiðslu málanna og miklu líkara ástandinu, sem nú væri; en samhljóðun þeirri, sem æskileg væri milli úrslita málanna um land allt, mætti ná með því, að landshöfðingjanum væri ætlað, að hafa umsjón yfir allri sveitastjórn og úrslitum hinna helztu mála. Við hverja grein frumvarpsins útaf fyrir sig gjörði alþing þær breytingar, sem hér skal skýrt frá.

Við 1. grein.

Með því alþingi ekki gat fallizt á tilhögunina með hið sameinaða amtsráð, skyldi breyta greininni samkvæmt því.

A. Hreppsnefndir.

Við 3. grein

ræði þingið að eins til orðabreytinga.

Við 5. grein.

Setningin „stærri helft“ virtist hvorki vera rétt orðuð nè

¹) Tíðindi um stjórnarmálefni Íslands, I., 178, 478; II., 425.

1872.

4. maí.

lýsa meiningunni til hlítar; skyldi heldur tilgreina tölu þeirra, sem í fyrsta skipti ætti að ganga úr nefndinni eptir því, sem fleiri eða færri væri í hverri nefnd; af þessari breytingu flyti og, að yrði að breyta orðinu „hin helftin” í „hinn hlutinn”. Í síðari kafla greinarinnar ræði þingið til þeirrar breytingar, að fella úr orðin „og tekur hann — kosningu”, með því þau væri óþörf, þar sem sjálfsagt væri, að ef nefndarmaður væri endurkosinn, þá yrði hann að halda áfram störfum í nefndinni, og hefði ekki fremur öðrum rétt til að ganga úr henni fyrri, en hann væri búinn á ný að vera í henni hinn ákveðna tíma.

Við 7. og 8. grein stakk þingið uppá nokkrum orðabreytingum.

Við 9. grein.

Auk nokkurra orðabreytinga í hinum fyrra kafla greinarinnar stakk þingið uppá breytingu á þeirri ákvörðun, að hreppsnefndin gæti sjálf lagt úrskurð á, hvort hreppsnefndarmaður mætti losast úr nefndinni, með því þingið áleit, að sýslunefndin ein ætti að hafa þetta vald.

Við 12. grein.

Þingið ræði frá þeirri tilhögun, að hreppsnefndin skyldi eiga með sér fjóra lögskipaða fundi á ári hverju, einkum vegna þess, að miðsumars- og miðsvetrarfundirnir yrði að öllum jafnaði bæði óþarfir, þar sem um það leyti árs sjaldnast þyrfti að ræða um sveitamál, og líka óhagkvæmir sökum anna á sumrum, en veðuráttu og færðar á vetrum; þingið stakk því uppá, að halda skyldi að eins tvo lögskipaða fundi árlega, vor og haust, og það því fremur, sem ráð væri gjört fyrir, að kveðja skyldi til aukafundar, þegar þörf gjörðist.

Með því ráð væri gjört fyrir í 37. gr. 6. tölulið, að sýslunefndin gæti gjört ályktun um stofnun heilbrigðisnefnda í hreppunum, og þinginu þótti þetta vel til fallið, áleit það, til þess að þetta fyrirkomulag gæti komið sem fyrst á, að réttast væri, að leggja það einsog almenna skyldu á hreppsnefndirnar, að hafa eptirlit með heilbrigðisástandinu í hreppunum; væri þá svo í einhverjum hreppi þannig ástatt, að þetta eptirlit þætti ekki einhlítt, mætti eins fyrir það setja sérstaka heilbrigðisnefnd, samkvæmt

1872.

4. maí.

24. gr. í frumvarpi þingsins (21. gr. í frumvarpi stjórnarinnar). Þingið hèlt því fram, að vald hreppsnefndanna ætti að vera sem rýmst í öllu því, sem undir þær gæti heyrt, og það ætti að komast sem mest hjá aukaneftum. Þingið áleit réttast að hafa þessa ákvörðun í sèrstakri grein, sem kæmi á milli 14. og 15. gr. og yrði 15. gr. í frumvarpi þingsins; greinin skyldi vera svo látandi:

„Hreppsnefndirnar skulu hver í sínum hreppi hafa gætur á heilbrigðis- ásigkomulaginu í hreppnum, og gjöra ráðstafanir þær, sem komið verður við til að bæta það, samkvæmt valdi því, sem þeim verður veitt til þess af amtsráðinu eða landstjóra“.

Þaræð þingið áleit, að eigi væri nógu skýrt tekið fram verka-svið hreppsnefndanna, og gæti því, þegar til framkvæmda kæmi, orðið spurn um ýms atriði, hvort hreppstjóri eða hreppsnefnd ætti að hafa þau á hendi, samdi það tvær nýjar greinir, sem skyldi vera 17. og 18. gr., og hljóða á þessa leið:

17. grein.

„Hreppsnefndin skal gegna þeim skyldum, sem hvílt hafa á hreppstjórum, um að sjá um notkun afrétta, fjallskil, fjárheimtur og ráðstafanir til þess að eyða refum og jafna niður gjöldum, sem af því leiða. Fela má nefndin einum nefndarmanna að framkvæma það, sem að þessu lýtur.“

18. grein.

„Hreppsnefndin skal og gegna þeim skyldum, sem hvílt hafa á hreppstjórum, að gangast fyrir að veita hjálp í vödatilfellum, að efla sparsemi, hyggni og framsýni og atorkusemi í aðalatvinnuvegum hreppsins.“

Við 17. grein.

Í 2. kafla þessarar greinar virtist þinginu að hin síðari málsgrein mætti fellast úr, af því að efni hennar væri fólgið í hinni fyrri.

Þó Marteinsmessa eða 11. nóvbrm. í sumum hèruðum landsins væri venjulegur gjalddagi fyrir sveitar útsvör, þá væri það engan veginn allstaðar, heldur væri gjalddaginn mjög víða á reiki. Þinginu virtist því, að þess væri full þörf, að um gjaldgreiðsluna yrði eitthvað nákvæmar ákveðið en verið hefði, og reði til, að bætt

yrði inn í greinina þeirri ákvörðun, að eindagi sveitargjalda skyldi vera 31. desbr.

Að því leyti, er snerti 3. kafla greinarinnar, ræði þingið til þess, að frestur sá, sem þar væri rædt um og ákveðinn væri að vera skyldi tveir dagar, lengdist til fjöggra daga, svo hlutaðeigendur hefði nægilegt svifarúm og umhugsunartíma í hinum víðlendarari hreppum.

Við 22. grein.

Þingið áleit, að orðin: „að fá til verk og varning í þarfir sveitarinnar“, væri ekki svo ljós, sem skyldi, og stakk uppá, að í staðinn yrði sett: „að fá nauðsynjaverk framkvæmd í þarfir sveitarinnar“.

24. grein.

Í 4. tölulið stakk alþingi uppá breytingu á orðaskipun, og uppá því, að samþykki sýslunefndarinnar útheimtist, þegar lögð væri á hreppsúta á nokkru ári að öllu samtöldu meiri útgjöld en svo, að næmi þriðjungi framyfir útgjalda-upphæð sama hrepps að meðaltölu um hin næstu 3 ár á undan.

B. Sýslunefndir.

Við 26. grein.

Þessari grein breytti þingið á þessa leið:

„Í hverri sýslunefnd skulu auk sýslumanns, sem er oddviti nefndarinnar, vera sex til tíu menn, sem til þess eru kjörnir.

Í Vestmannaeyja sýslu er sýslumaðurinn og fjórir menn kjörnir í nefndinni“.

Þingið gjörði breytingu þessa af þeirri sök, að því fannst ekki vera nein sérleg ástæða til þess að hafa héraðsprófastinn í hverri sýslu sjálfkosinn í sýslunefndirnar, og gæti þessi skyldukvöld valdið prófasti á stundum mikillar fyrirhafnar ofan á önnur embættisstörf hans. Í samhljóðun við þetta breytti þingið málsgrein þeirri, sem víðvikur Vestmannaeyjum. Tölu sýslunefndarmanna breytti þingið samkvæmt því fyrirkomulagi, sem það ræði til í næstu grein.

Við 27. grein.

Þingið komst til þeirrar niðurstöðu, að sú kjördæmaskipting, sem í greininni væri ráðgjörð, væri miður heppileg, því þegar

1872.

4. maí.

tveimur hreppum, öðrum stærri og hinum minni, einsog optast mætti gjöra ráð fyrir, yrði slengt saman í eitt kjördæmi, þá mætti búast við, að nefndarmaðurinn yrði jafnast kosinn úr hinum stærri hreppnum, og gæti það komizt í bága við hagsmuni hins minna, og að minnsta kosti valdið óánægju, og þó bæri, ef til vildi, enn meira á þessu, ef hinn kjörni nefndarmaður væri úr minni hreppnum. Þinginu fannst, að það ætti bezt við, að leyfa hverjum hrepp að vera kjördæmi útaf fyrir sig og kjósa mann í sýslunefnd; en til þess að sýslunefndarmenn hvergi gæti orðið fleiri en tíu, ræði þingið til, að svo yrði ákveðið, að hinir fámennari hreppar í þeim sýslum, sem hefði fleiri en tíu hreppa, skyldi annaðhvort ár á víxl senda nefndarmann á sýslufund. Samkvæmt þessu skyldi orða greinina á þessa leið:

„Hver hreppur er kjördæmi útaf fyrir sig og kýs mann til sýslunefndar. Kosningin skal fara fram á hinum árlegu manntalsþingum með óbundinni atkvæðagreiðslu, er kjörstjórnin skipar fyrir um. Í kjörstjórninni er sýslumaðurinn og tveir nefndarmenn, sem í fyrsta skipti eru til þess kjörnir af amtmanni, en síðan af sýslunefndinni. Að lokinni kosningu kveður kjörstjórnin upp, hver verði sýslunefndarmaður.

Í sýslum þeim, sem fleiri en tíu hreppar eru í, skulu hinir fjölmennari hreppar ávallt senda mann á fundinn, en hinir fámennari mann á víxl annaðhvort ár að rætti tiltölu.”

Við 30. grein.

Í stað orðanna: „skal stærri helftin ganga úr nefndinni” skyldi koma: „skal meiri hlutinn, ef á stöku stendur, en annars helmingur, ganga úr nefndinni”.

Við 31. grein.

Það varð ofaná í þinginu, að ákveða ekki nema einn ársfund reglulegan, því bæði yrði ferðalög sýslunefndarmanna vor og haust mjög erfið, og þar að auki yrði kostnaðurinn helmingi meiri; hvað framkvæmd og afgreiðslu málanna áhrærði, þá mundi engin vandræði leiða af því, þó ekki væri nema einn lögákveðinn fundur á ári, því oddviti gæti stefnt til aukafundar, þegar honum þætti þörf á; ennfremur fannst þinginu það réttast, að oddviti skyldi ákveða, hvenær fundurinn skyldi haldast.

Hvað snerti 3. kafla greinarinnar, varð þingið að álíta, að það ætti betur við og væri réttara að ákveða nefndarmönnum daglaun, þótt lítil væri, heldur en þóknun að eins í ferðakostnað, og ræði því til, að hver hinna kjörnu nefndarmanna skyldi fá daglega 1 rd. í fæðis- og ferðakostnaðarskyni. Þar sem það væri talið upp, sem oddviti mætti gjöra reikning fyrir, og fá endurgoldið úr sýslusjóði, mætti gjöra ráð fyrir að fleira gæti talizt til rættra útgjalda, en þar segði, og því þótti réttast að bæta við „með fleira“. Loksins var þingið á því máli, að þessir reikningar ætti að leggjast undir yfirskodun og úrskurð amtsráðsins.

Við 37. grein.

Auk þess sem þingið ræði til nokkurra orðabreytinga í 1. kafla greinarinnar, og í 2. tölulið, að „5. hvert ár“ felli úr, en í stað þess kæmi: „þegar henni þykir þörf á“, varð það að álíta, að það væri eigi hentugt, að leggja nú þegar á sýslusjóðina gjöld þau, sem ráð væri gjört fyrir í 3., 4., og 5. tölulið greinarinnar; þingið var á þeirri skoðun, að laun til bólusetjara og styrkur til ljósmæðrakennslu skyldi greidast á sama hátt og verið hafði, en laun til hreppstjóra, ef þess þætti þörf með hinu nýja fyrirkomulagi á sveitarstjórninni, yrði ákveðin með sérstöku lagaþóði, og hið sama væri að segja um laun til ljósmæðra. Samkvæmt þessu stakk þingið uppá, að 3. töluliður skyldi orðast á þessa leið:

„Nefndin tekur þátt í hreppstjóra-kosningu þannig, að hún stingur uppá þremur hæfum mönnum í hvert skipti, er á að velja hreppstjóra, og velur amtmaður þá einn af þeim. Hún stingur uppá, hvort hreppstjórar skuli vera einn eða tveir í einhverjum hreppi, og leggur amtsráðið síðan á það fullnaðarúrskurð“,

en 4., 5. og þá líka 6. tölulið skyldi sleppa og í stað þeirra setja einn tölulið (4.), sem orðaður væri á þessa leið:

„Nefndin skal hafa eptirlit með bólusetningum, skipun ljósmæðra, framkvæmdum heilbrigðisnefnda, og sérstaklegri stofnun þeirra.“

Við 38. grein.

Þó það virtist í fyrsta áliti óbrotast, að leggja gjöldin til

1872.

4. maí.

sýslusjóðsins á gjaldstofna þá, sem í greininni væri nefndir, þá fannst þinginu það samt mjög athugasvert og enda vandkvæðum bundið, ef það yrði gjört beinlínis, og tilfærði alþing í því tilfelli þær ástæður, sem hér skal greint frá. Lausafænu væri nú þegar svo í þyngt, að það væri neyðarkostur á bæta beinlínis nýjum álögum ofan á. Á afgangi jarða hvíldi, einsog kunnugt væri, alþingistollsgjaldið, og þar að auki væri í mörgum héraðum haft sérstaklegt tillit til jarðarafgjalda við niðurgjöfnun sveitarútsvara, svo talsverð álaga væri þegar komin á jarðagózin. Ennfremur væri nú ráðgjörður tollur, sem skyldi leggjast á jarðirnar handa búnaðarskólum, og mundu þessar nýju álögur samhliða til búnaðarskóla og sýslusjóðs þar að auki valda ágreiningi milli landsdrottna og leiguliða, og einnig verða næsta óvinsælar, því þær gæti leidd bæði til þess, að einstakar stèttir liði um of við þær, t. a. m. prestastèttin, sem hefði mikinn hluta tekja sinna af jarðareignum, og líka til þess, að einstakir menn slyppi alveg undan gjaldinu, t. a. m. þeir, sem ekki ætti neinn gjaldskyldan stofn, en hefði þó að öðru leyti góðar ástæður. Þingið áleit, að komast mætti hjá öllum þessum misfellum, og halda samt grundvallarreglu gjaldstofnsins í frumvarpinu, með því að láta samanlagða tölu jarðarhundraða og lausafjrhundraða í hverjum hreppi ráða því, hversu hátt gjald hann ætti að greiða í samanburði við aðra hreppa sýslunnar, en heimta síðan gjaldið beinlínis úr hreppa-sjóðunum. Með því móti tæki allir hreppsþúar tiltölulegan þátt í greiðslunni eptir efnahag og ástandi. Sú mótbára gegn þessum gjaldmáta, að torvelt yrði að fá gjaldið greitt frá hinum fátækustu hreppum, hyrfi að mestu leyti, bæði þegar litið væri til þess, að ekki mundi sýslumanni hægra að tína það saman hjá hverjum einstökum fátæklingi, og að sýslumaðurinn með mestu sanngirni gæti krafizt sjóttungs af gjaldinu í innheimtu- og ábyrgðarlaun, og líka þegar þess væri gætt, að með þeirri tilhögun, sem hér væri gjört ráð fyrir, ætti sýslunefndarmaður kost á, eptir samkomulagi við sýslumann, að fría hreppinn að meira eða minna leyti við bein útgjöld í peningum, með því að taka daglaun sín heima á hreppnum, ef til vill, undir sjálfum sér, og hefir þingið viljað benda á þetta með þeirri ákvörðun, að gjaldið skyldi greitt á þann hátt,

sem sýslumaður tæki fullgildan. Samkvæmt þessu stakk þingið uppá, að 2. og 3. málsgrein 38. greinar frumvarpsins skyldi orða á þessa leið:

„Að því leyti, sem ekki er heimild fyrir greiðslu einstakra gjalda með niðurjöfnun á annan hátt, skal jafna því, er með þarf, niður á hreppa sýslunnar eptir samanlagðri tölu allra tíundarbærra lausafjórðunda og allra jarðarhundraða eptir hinni nýju jarðabók í hverjum hreppi eptir rættri tiltölu. Það, sem hreppi hverjum ber þannig að greiða, verður bein útgjaldagrein í reikningi hans, er hlutadeigandi oddviti stendur sýslumanni skil á, á þann hátt, sem sýslumaður tekur fullgildan, ekki síðar en á næsta sýslufundi eptir það að gjaldið var lagt á.“

C. Amtsráðin.

Af þeim ástæðum, sem getið var að framan, stakk þingið uppá, jafnframt og það áleit, að minnst væri undir því komið, að amtsráðin væri fjölskipuð, að fella úr 42—45. gr. frumvarpsins og setja í staðinn þær greinir, sem hér skulu til greindar.

Í staðinn fyrir 42. grein.

„Í hverju amtsráði eiga sæti amtmaðurinn sem forseti og tveir kjörnir menn.“

Í staðinn fyrir 43. grein.

„Kosningar til amtsráðsins gilda fyrir þrjú ár í senn, og skal þeim haga þannig, að hver sýslunefnd í amtinu kys að tilhlutun amtmannsins í fyrsta skipti, er hún kemur saman, og síðan á hverjum þriggja ára fresti, til amtsráðsins tvo menn búsetta í amtinu og þar að auki einn mann til vara. Að öðru leyti fer kosningin fram á sama hátt og er bundin sömu skilyrðum og kosningar til alþingis. Að lokinni kosningu sendir hver sýslumaður amtmanni eptirrit af kosningargjörðinni, telur hann síðan atkvæðin saman og gefur þeim, sem kjörnir eru, ávísun um kosningu þeirra.

Fái tveir eða fleiri jafnmörg atkvæði, skal aldur ráða.

Deyi eða gangi nefndarmaður úr ráðinu á árabílinu milli hinna lögskipuðu kosninga, kemur varamaður í staðinn; verði enn autt sæti, skipar amtmaður mann í það til bráðabirgða, uns ný kosning getur farið fram.“

1872.

4. maí.

Í staðinn fyrir 44. grein.

„Amtsráðið skal halda einn fund á ári hverju í öndverðum júním., eptir því, sem forseti ákveður. Auk þessa getur hann kvadt til aukafundar, þegar honum þykir brýn nauðsyn til bera.“

Þar sem alþing hafði stungið uppá, að kosningar til amtsráðsins einungis skyldi gilda til þriggja ára, þá væri að vísu þar með vikið frá aðalreglu frumvarpsins um sýslunartíma hinna kosnu meðlima í sveitarstjórnarnefndum, sem væri sex ár; en þinginu þótti eigi ráðlegt að láta kosningar til amtsráða gilda um svo langan tíma, einkum af þeirri ástæðu, að þarsem meðlimir amtsráðanna væri svo fáir, væri því meir áriðandi, að sem fyrst kæmist leiðrætting á það aptur, ef kosning í eithvert skipti hefði tekizt miður heppilega.

Við 47. grein.

Hvað laun til hinna kjörnu manna í amtsráðinu snerti, ræði þingið til, að þau einungis væri þóknun fyrir fæði þeirra og ferðakostnað. Ennfremur þótti þinginu betur við eiga, að í niðurlagi greinarinnar væri tekið fram, hvaðan kostnaður sá ætti að greiðast, er amtsráðið þyrfti að hafa.

Við 48. grein.

Eptir fyrirkomulagi því, sem alþingi stakk uppá, virtist þessi grein óþörf, og ræði þingið því til, að hún væri felld úr.

Við 49. grein.

Samkvæmt breytingum þeim, sem þingið hafði gjört á 37. gr. frumvarpsins 3—6. tölulið, varð og að gjöra samsvarandi breytingu við 4. tölulið þessarar greinar, á þessa leið:

„Það skal hafa yfirumsjón um, að sem bezt skipulag og framkvæmdir sé á öllu því, sem tilgreint er í 2., 3. og 4. kafla 40 gr.¹ Sömu leiðis skal það segja álit sitt um frumvarp til reglugjörðar handa hreppstjórum, er landstjóri lætur semja.“

Við 50. grein.

Þingið lagði til, að þessi grein yrði löguð þannig, að hún kæmist í samhljóðun við það fyrirkomulag á amtsráðunum, sem

¹) Þar sem hér er nefnd 40. grein, þá er átt við frumvarp alþingis, en það hafði, eins og getið er að framan, bætt nokkrum nýjum greinum við; í frumvarpi stjórnarinnar er það 38. gr.

það hefir stungið uppá. Samkvæmt því ræði þingið til að greinin yrði höfð á þessa leið:

„Amtsráðið skal á ári hverju semja áætlun um tekjur og útgjöld jafnaðarsjóðsins samkvæmt reglum þeim, sem amtsráðið leggur til að fylgt sè, en landstjóri samþykkir, og eptir skýrslum þeim og reikningum, sem amtmaður leggur fram í hvert skipti.”

Við 51. grein.

Hið sama er og um 2. og 3. kafla þessarar greinar, að þeim yrði að breyta í samhljóðun við það, sem á undan væri komið, á þessa leið:

„Amtmaðurinn skal fyrir hvert reikningsár frá 1. janúarm. til 31. desbrm. semja reikning um tekjur og útgjöld jafnaðarsjóðsins og senda fyrir lok febrúarm. eptirrit af honum hinum tveimur, er í amtsráðinu sitja. Þegar amtsráðið kemur næst saman, skal það í sameiningu endurskoða reikninginn, og senda hann því næst, ásamt athugasemdum þeim, sem gjörðar kunna að hafa verið við hann, til landstjóra innan fjöggra vikna frá því amtsráðsfundi var slitið.

Verði hann þess áskynja, þegar hann fer yfir reikninginn o. s. frv.”

Við 52. grein.

Þinginu þótti nægja, að gjörðir amtsráðsins yrði auglýstar á prenti, þó umræðunum væri sleppt, og ræði því til, að orðinu „umræður” yrði breytt í „gjörðir”.

Við 53. grein.

Í þessari grein stakk alþing uppá, að í stað orðanna „fyrir lok þess reikningstímabils, sem fer í hönd”, skyldi koma: „innan tveggja ára frá lántökudegi”.

Alþingi stakk uppá að bæta við nýrri grein, svo látandi:

„Nú greinir tvö amtsráð á um eitthvert mál, sem bæði eiga hlut að, skal þá hvort þeirra fyrir sig senda landstjóra álit sitt um málið, og leggur hann síðan úrskurð á það.”

Konungsfulltrúi hefir í álitsskjali sínu um þetta mál getið þess, að þó vandkvæðin við sameinað amtsráð mundi eigi vera svo mikil, sem alþingi ætlaði, gæti hann samt ekki hikað sèr við, að mæla með þeirri uppástungu alþingis, að hafa amtsráð fyrir hvert amt útaf fyrir sig. Hvað snertir uppástungur alþingis við hinar einstöku

1872.

4. maí.

greinir frumvarpsins, hafði hann ekki neitt á móti breytingunum við 12. grein og 17. grein, um eindaga á sveitargjöldum; ennfremur var hann ekki mótfallinn því, að hinum þremur nýju greinum, sem alþing hafði stungið uppá, yrði bætt við. Á hinn bóginn þóttist hann ekki geta mælt með breytingum þingsins við 5. greinar 2. kafla og 9. grein, og var á móti því, að breytingin við 17. greinar 2. kafla yrði tekin til greina, en breytingin við 24. greinar 4. tölulið fannst honum vera þyðingarminni. Við breytingarnar á 5. greinar 1. kafla, 17. greinar 3. kafla í upphafinu, og 22. grein hafði konungsfulltrúi ekki gjört neina athugasemd.

Að því leyti, er snertir kaflann um sýslunefndirnar, ræði konungsfulltrúi frá breytingunni við 26. grein, og vísaði hann um það til ástæðanna fyrir frumvarpinu, og skírskotaði til álits biskups, en hann hafði fylgt því fram við umræðurnar á þinginu, að héraðsprófastur skyldi eiga sæti í sýslunefndinni. Um breytinguna við 27. grein gat konungsfulltrúi þess, að sér fyndist, að alþingi legði of mikla þyðingu í, að hver hreppur hefði mann í nefndinni, og mundi naumast koma til úrslita mál, sem hreppana greindi mjög á um; en með því líkindi væri til, að landsmönnum þætti mikið undir því komið, að þessi uppástunga alþingis yrði tekin til greina, ræði hann samt til, að svo yrði gjört, og gat hann þess jafnframt, að eigi yrði hallað á rétt hinna fjölmennari hreppa með þessu fyrirkomulagi, þar sem eigi kæmi til úrslita í sýslunefndum eiginleg hreppsmál, heldur mál, sem væri sameiginleg fyrir alla sýsluna. Konungsfulltrúi skýrði ennfremur frá, að hér væri að eins 5 sýslur á landinu, þar sem væri fleiri en 10 hreppar, sumst í Árnessýslu og Ísafjardarsýslu 14 hreppar og í Húnavatnssýslu, Skagafjardarsýslu og Þingeyjarsýslu 12 hreppar í hverri; með því með svofelldu móti ekki stæði á stöku tala hreppanna í þessum sýslum, gæti tveir hinir minnstu hreppar í Árnessýslu og Ísafjardarsýslu og 4 hinir minnstu í hinum sýslunum sent mann á víxl annaðhvort ár til sýslunefndarinnar, og bar konungsfulltrúi upp fyrir stjórnarráðinu, hvort þessu skyldi svo koma fyrir, að hinir fjölmennari af minni hreppunum skyldi hafa mann í sýslunefndinni annað árið, og hinir fámennari hitt árið, eða hvort það skyldi vera komið undir hlutkesti í fyrsta skipti. Konungsfulltrúi mælti og með breytingunni á 31. grein frum-

1872.

4. maí.

varpsins, viðvíkjandi fundarhaldi sýslunefndarinnar, og með breytingu þeirri, sem alþingi hafði stungið uppá við 37. grein, 3—6. tölulið, því að því leyti, sem þessi uppástunga færi fram á, að laun til hreppstjóra og ljósmæðra yrði ákveðin með sérstöku lagaþóði, þá væri með þessu takmarkað það vald, sem í frumvarpinu var veitt sveitarstjórnarnefndum, og væri það fremur í samhljóðun við fyrirkomulag það á amtsráðinu, sem alþing ræði til, og gæti í sjálfu sér ekki orðið til tálmunar því, að þessum málefnum yrði komið í lag á hagfelldastan hátt; að því leyti, sem kostnaður við bólusetning og ljósmæðrakennslu skyldi greiddast á sama hátt og verið hafði, gat konungsfulltrúi þess, að þessi gjöld þegar hvíldu á sveitarsjóðum (jafnaðarsjóðum amtanna), og væri í sjálfu sér lítil. Við 2. tölulið greinarinnar stakk hann uppá að bæta skyldi: „og að minnsta kosti einusinni hvert 10. ár“. Breytingin við 3. kafla 31. greinar í niðurlaginu fannst honum vera óþörf, og að því leyti, sem uppástunga alþingis að öðru leyti færi fram á, að hinir kjörnu nefndarmenn að eins skyldi hafa daglaun, þótti honum það ósanngjarnt, og stakk hann því uppá, að allir nefndarmenn, sem ætti 1 mílu eða lengri leið heiman að frá sér til fundarstadarins, skyldi hafa endurgjald. Konungsfulltrúi féllst og á breytinguna á 38. grein, að því leyti er snerti niðurfjöfnun gjaldanna til sýslusjóðsins, en ræði til, að það, sem þar væri fyrir mælt um heimtingu gjaldsins, skyldi haldast óbreytt.

Hvað snerti kaflann um amtsráðin og þá sérilagi breytingarnar á 42—45. grein frumvarpsins, ræði konungsfulltrúi til, að kosningarnar skyldi gilda fyrir sex ár, þannig að annar nefndarmanna færi frá þriðja hvert ár á víxl, og skyldi þá hlutkesti ráða, hvor þeirra færi frá í fyrsta skipti, að kjósa skyldi jafnmarga varamenn og nefndarmennirnir væri, að fyrir yrði mælt um endurkosningar í samhljóðun við 5. grein, 2. kafla, og um það, að sá, sem orðinn væri sextugur, mætti skorast undan kosningu, og að amtsráðið skyldi skera úr því, ef sá, sem kosinn yrði, skoraðist undan kosningu, en hann skyldi hafa rétt til að skjóta úrskurði amtsráðsins til landshöfðingja. Þar að auki skyldi amtmaður telja saman atkvæðin ásamt tveimur mönnum, sem hann sjálfur í fyrsta skipti kveður til þess, en síðan amtsráðið, og enn fremur skyldi hlutkesti en eigi aldur ráða, ef tveir eða fleiri

1872.

4. maí.

hefði fengið jafnmörg atkvæði. Konungsfulltrúi hafði ekki neitt ámóti breytingunum við 47. grein. Að því leyti, er snerti breytinguna á 50. grein, fannst honum réttara að sníða greinina eptir frumvarpi stjórnarinnar, þótt hann væri ekki í neinum efa um, að alþing hefði ekki ætlazt til, að gjöra breytingar á þeim reglum, sem nú gilda um gjald til jafnaðarsjóðanna. Sömuleiðis gat hann ekki aðhyllzt uppástungu alþingis við 53. grein, þar sem honum fannst, að amtsráðið skyldi ekki hafa vald til þess að taka lán fyrir hönd jafnaðarsjóðsins án samþykkis landshöfðingja fyrir lengri tíma, en að lánið yrði borgað aptur innan árs frá lántökudegi, en þetta væri þá samsvarandi því, sem ákveðið væri í hinum dönsku sveitastjórnarlögum, að sveitarstjórn gæti ekki tekið lán án samþykkis æðra yfirvalds fyrir lengri tíma, en að lánið yrði borgað aptur fyrir lok þess feikningstímabils, sem færi í hönd, og væri þetta enn fremur í samhljóðun við 24. og 41. grein frumvarpsins.

Það biskupinn skyldi eigi hafa sæti í amtsráðinu, stakk konungsfulltrúi uppá því, að fella úr orðið „stiptsyfirvöldin“ í 49. greinar 2. tölulið, og skyldi amtsráðin að eins takast á hendur stjórn þeirra opinberra stofnana og gjafafjár, sem amtmennirnir einir hingað til hefði stjórnað.

Að því leyti, er snerti uppástungu alþingis um tilhögunina á amtsráðunum, varð dómsmálastjórnin að vera á þeirri skoðun, að þó eigi yrði vefengt, að koma mætti fram með verulegar mótbárur gegn þeirri uppástungu, að hafa amtsráð í hverju hinna þriggja amta Íslands, í stað þess að setja sameinað amtsráð fyrir allt landið, og einkum gegn því, sem alþingi hafði ráðið til um fyrirkomulagið á kosningum til amtsráðanna, yrði samt á hinn bóginn að gá að því, að það mundi yfirhöfuð ördugt sökum þess, hvernig til hagsði á Íslandi, að skipa svo fyrir um hina ædstu stjórn í sveitamálum, að eigi væri hægt að finna eitthvað að frá almennum sjónarmiði, þarsem því yrði ekki komið fram sökum efnaleysis, sem í verunni mætti álíta réttast og bezt. Væri þessu nú svo varið, gat stjórnarráðinu eigi fundizt svo ísjárvert, að fallast einmitt á þá tilhögun, sem alþingi hafði ráðið til, enda

mætti seinna meir gjöra breytingar, ef reynslan sýndi, að þessi tilhögun væri ónóg.

Viðvikjandi kaflanum um hreppsnefndirnar áleit stjórnarráðið, að taka mætti til greina uppástungur alþingis við 5. grein, 12. greinar 1. kafla, 17. greinar (19. gr. tilsk.) 3. kafla og um eindaga á sveitargjöldum, 24. grein (26. gr. tilsk.) og um það, að bæta inni nýrri grein um verkasvið hreppsnefndanna (17. gr. tilsk.); sömuleiðis aðhylltist stjórnarráðið, að nýrri grein (15. gr. tilsk.) skyldi bæta inni á eptir 14. grein, en samt skyldi orða hana á þessa leið:

„Hreppsnefndirnar skulu hver í sínum hreppi hafa gætur á heilbrigðis-ásigkomulaginu í hreppnum, samkvæmt þeim reglum, sem amtsráðið eða landshöfðinginn skipa fyrir um það.“

Aptur á hinn bóginn fann stjórnarráðið ekki næga ástæðu til að taka til greina uppástungu alþingis um efnisbreytinguna á 9. grein, eða bæta inni þeirri grein, sem alþing vildi að yrði hin 18. Sömuleiðis varð stjórnarráðið að ráða frá, að breytingarnar við 17. greinar (19. gr. tilsk.) 2. kafla og 22. grein (24. gr. tilsk.) yrði teknar til greina. Stjórnarráðið áleit, að orðin: „sem að því leyti koma í staðinn fyrir hreppstjórnara sem nú eru“, í 14. grein frumvarpsins, væri naumast rétt, og skyldi því fella þau úr. Við 15. grein (16. gr. tilsk.) bætti stjórnarráðið þessum viðauka: „hið sama er og um gjald það, sem fyrir er mælt um í 40. grein þessarar tilskipunar,“ samkvæmt breytingu, sem gjörð er á 38. grein (40. grein tilsk.), og síðar skal getið.

Að því leyti er snerti kaflann um sýslunefndirnar, fannst stjórnarráðinu ekki vera nein ástæða til þess að mótmæla breytingu þeirri, sem alþingi hafði stungið uppá við 26. grein (28. gr. tilsk.); þó skyldi greinin haldast óbreytt í því, sem fyrir væri mælt um sýslunefndina á Vestmannaeyjum. Með því sjá mátti, að mönnum mundi þykja mikið undir því komið, að hver hreppur kysi mann til sýslunefndar, og það mundi geta valdið óánægju, ef ný kjördæmi yrði stofnuð og þá enginn, ef til vildi, kosinn úr minni hreppunum, ræði stjórnarráðið til, að uppástunga alþingis við 27. grein (29. gr. tilsk.) yrði tekin til greina, og

1872.

4. maí.

skyldi, eins og konungsfulltrúi hafði stungið uppá, þarðauki ákveðið, að hlutkesti skyldi ráða, hverir hinna minni hreppa skyldi í fyrsta skipti hafa fulltrúa í nefndinni. Sömuleiðis aðhylltist stjórnarráðið uppástungur alþingis við 30. grein (32. gr. tilsk.), þannig að bætt yrði við: „svo og um það, nær þeir geti skorazt undan að taka við kosningu,” og 31. greinar (33. gr. tilsk.) 1. kaffa og 3. kaffa; samt skyldi eigi að eins veita hinum kjörnu heldur öllum nefndarmönnum þóknun í fæðis- og ferðakostnaðarskyni; aptur á hinn bóginn gat stjórnarráðið eigi fallt á þá breytingu, sem alþing hafði stungið uppá við niðurlag greinarinnar, sbr. 39. og 49. grein, 1. tölulið (41. og 52. gr. tilsk.). Stjórnarráðið féllst á uppástungu alþingis við 37. greinar 1. tölulið (39. gr. tilsk.) með þeim viðbæti, sem konungsfulltrúi hafði ráðið til, og á uppástunguna við 3—6. tölulið; ennfremur var stjórnarráðið samdóma alþingi um 38. grein (40. gr. tilsk.) að því leyti, er snerti niðurjöfnunina, en gat eigi tekið til greina uppástungu alþingis um borgun gjaldsins. Með því ekki væri sagt fyrir um það í frumvarpi alþingis, hvernig jafna skyldi niður gjaldinu á hreppsþúa, var svolátandi ákvörðun sett í niðurlag greinarinnar: „því, sem hverjum hreppi þannig ber að gjalda, skal jafna niður á hreppsþúa eptir hinum sömu reglum, sem gilda um önnur útgjöld hreppsins, og skal oddviti hreppsnefndarinnar greiða sýslumanni gjaldið á næsta manntalsþingi (sam-anbr. 16. grein).”

Einsog getið er að framan gat stjórnarráðið eptir því, hvernig ástatt er, eigi með öllu verið mótfallið uppástungu alþingis um fyrirkomulag á amtsráðunum, og eigi heldur því, sem alþing hafði ráðið til viðvíkjandi skilyrðunum fyrir kjörgengi og tilhöguninni á kosningum. Samt varð stjórnarráðið að vera á sama máli og konungsfulltrúi um það, að kosningarnar skyldi gilda til sex ára, en annar nefndarmaðurinn fara frá 3. hvert ár á víxl, og ennfremur féllst stjórnarráðið á breytingar þær, sem konungsfulltrúi hafði ráðið til í þessu efni. Stjórnarráðinu þótti við þurfa, að fyrir yrði mælt um það, hvar amtsráðin skyldi halda fundi sína, og var bætt hér að lútandi ákvörðun við 48. grein tilskipunarinnar.

1872.
4. maí.

Að því leyti, er snerti breytingu þá, sem alþing hafði stungið uppá við 47. greinar 1. málsgrein (49. gr. tilsk.), þá þótti betur við eiga, að veita meðlimum amtsráðsins 1 rdl. í fæðispeninga fyrir hvern dag, sem þeir vegna amtsráðsfundarins yrði að vera burtu frá heimili sínu, og ferðakostnað eptir reikningi; orðin: „eða gegna störfum í amtsráðinu“ þóttu vera of óákveðin, og var þeim því sleppt. Breytingu þeirri, sem alþing hafði stungið uppá við niðurlag greinarinnar, þótti betur við eiga að koma fyrir sem grein útaf fyrir sig; skyldi hún vera 51. grein tilskipunarinnar, og vera orðuð á þessa leið:

„Öll útgjöld við amtsráðið skal greiða úr jafnaðarsjóði amtsins.“

Stjórnarráðið hafði ekki neitt ámóti því, að 48. grein frumvarpsins væri felld úr, en í staðinn skyldi bæta inni nýrri grein, sem skyldi vera 50. grein tilskipunarinnar; innihald þessarar greinar er að nokkru leyti samhljóða 47. grein frumvarpsins, og var hún orðuð á þessa leið:

„Forsetinn stjórnar umræðum ráðsins, sèr um, að þær ályktanir, sem gjörðar eru, verði framkvæmdar, útvegar gjörðabækur ráðsins og fl., og varðveitir þær ásamt bréfum ráðsins og öðrum skjölum þess. Ráðið kys úr sínum flokki skrifara, sem skal rita í gjörðabókina, og ásamt með forseta sjá um, að ályktanir ráðsins verði birtar almenningi, samkvæmt 55. grein. Það, sem fyrir er mælt í 34. grein um sýslunefndir, skal og gilda um amtsráðið; þó skal amtsráðið vera fullskipað til þess fullnaðar-ályktan verði gjörð.“

Stjórnarráðið aðhylltist uppástungu konungsfulltrúa við 49. greinar (52. gr. tilsk.) 2. tölulið, og var honum samdóma um 40. grein (53. gr. tilsk.), sem var löguð í samhljóðun við breytingar þær, sem gjörðar voru á frumvarpinu að því leyti, er snerti tilhögun á amtsráðunum; 51. grein (54. gr. tilsk.) var eptir tillögum alþingis sömuleiðis höfð í samhljóðun við þetta, og er greinin að eins í einstökum orðum frábrugðin frumvarpi alþingis. Stjórnarráðið féllst á breytingu þá, sem alþing hafði ráðið til við 52. grein (55. gr. tilsk.), og bætti við nýrri grein (59. gr. tilsk.)

1872.

4. maí.

samkvæmt uppástungu alþingis um það, þegar ágreiningur yrði milli tveggja amtsráða um eitthvert mál. Aptur á hinn bóginn gat stjórnarráðið ekki fallizt á breytingu alþingis við 49. greinar (53. gr. tilsk.) 4. tölulið, að því leyti, sem þar væri falið amtsráðinu á hendur eptirlit með því, sem í sjálfu sér væri eptirlit frá hálfu sýslunefndarinnar, samkvæmt 37. greinar (39. gr. tilsk.) 4. tölulið; það var samdóma konungsfulltrúa í því, að eigi væri ráðlegt, að fara eptir uppástungu alþingis við 53. grein (56. gr. tilsk.) og skyldi eigi veita amtsráðinu vald til að taka lán án samþykkis landshöfðingja, sem eigi yrði borgað fyrir lok þess reikningsárs, sem færi í hönd. Sökum þess, að tilskipunin yrði birt á manntalsþingum 1873, mundi hún naumast geta orðið komin í gildi 1. janúar 1874, og var því síðustu greininni vikið þannig við, að dómsmálastjórnin skyldi gjöra nákvæmari rádstafanir til þess að koma tilskipuninni í verk, „svo hún geti öðlazzt fullt gildi svo fljótt sem verða má.“

Eptir að búið var að breyta frumvarpinu samkvæmt því, sem sagt er að framan, lagði dómsmálastjórnin til í þegnlegri skýrslu sinni um það, að það yrði gjört að lögum.